

บทที่ 2

การดำเนินงานกิจการโรงเรียนเอกชน

2.1 การจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน¹

โรงเรียนเอกชน หมายถึง สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุก ๆ ผลัดรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป แบ่งเป็นประเภทและระดับดังนี้

2.1.1 โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ โดยจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนตามมาตรา 15(1) ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษาเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 คือ

1) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทการศึกษาและระดับดังนี้คือ ประเภทสามัญศึกษา ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ ระดับอุดมศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทการศึกษาและระดับดังนี้คือ ประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ ระดับมัธยมศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ และระดับอุดมศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค หรือหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, พระราชบัญญัติกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเอกชน ประเภทอาชีวศึกษา หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ, ศรีเมืองการพิมพ์, 2531.

2.1.2 โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ และจัดเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียนตามมาตรา 15(2) ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการศึกษานอกจากที่กำหนดในข้อ 2.1.1 คือ

1) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทการศึกษาดังนี้คือ ประเภทการศึกษานอกโรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนการศึกษาผู้ใหญ่ที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะการสอนผู้ใหญ่ตามระเบียบและหลักการที่ว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ และประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ

2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทอาชีวศึกษาดังนี้คือ ประเภทเฉพาะกาล ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อการศึกษาโดยกำหนดเวลาการศึกษาเป็นครั้งคราว ประเภทสอนศาสนา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะการสอนศาสนา ประเภทส่งคำสอน ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะการสอนด้วยวิธีส่งคำสอนไปจากโรงเรียน ประเภททววิชา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทววิชาบางวิชาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ประเภทศิลปศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์จะให้การศึกษาในทางศิลปต่าง ๆ ประเภทอาชีวศึกษา ได้แก่ โรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์จะให้การศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ

2.1.3 โรงเรียนที่จัดให้มีการศึกษาแก่นักลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนที่จัดให้มีการศึกษาแก่นักลผู้ยากไร้ หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์ ตามมาตรา 15(3) ได้แก่

1) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทการศึกษาดังนี้คือ ประเภทการศึกษาพิเศษ และประเภทการศึกษาสงเคราะห์

2) โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ แบ่งประเภทการศึกษาดังนี้คือ ประเภทการศึกษาพิเศษ และประเภทการศึกษาสงเคราะห์

2.2 องค์ประกอบเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนเอกชน

จากที่กล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า โรงเรียนเอกชนมีหลายประเภท หลายระดับ และหลายหลักสูตร ซึ่งจะมีกฎระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้สำหรับการดำเนินงานและ

เกณฑ์มาตรฐานของการจัดตั้งโรงเรียน โดยที่ผู้จะลงทุนทำกิจการโรงเรียนต้องปฏิบัติตามให้ครอบคลุม และครบถ้วน โดยเฉพาะในประเด็นหลังจะมีผลต่อการลงทุนเป็นอย่างมาก ซึ่งองค์ประกอบเกณฑ์ มาตรฐานของโรงเรียนเอกชนที่ถูกกำหนดไว้มีดังนี้

2.2.1 ที่ดิน ผู้ขอจัดตั้งต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินที่จะใช้เป็นบริเวณของโรงเรียน ยกเว้นเป็นที่เช่าทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์หรือที่ราชพัสดุ ที่วัด หรือเอกชน โดยมีพื้นที่ตามที่ กำหนดเป็นอย่างน้อย เช่น โรงเรียนที่เปิดสอนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมต้องมีที่ดินไม่น้อย กว่า 2 ไร่ โรงเรียนที่เปิดสอนประเภทวิชาพาณิชยกรรม หรือคหกรรมหรือศิลปหัตถกรรม ต้อง มีที่ดินไม่น้อยกว่า 1.5 ไร่ และติดต่อกันเป็นผืนเดียวกัน โรงเรียนที่เปิดสอนประเภทวิชาเกษตรกรรม ต้องมีที่ดินไม่น้อยกว่า 100 ไร่ เป็นต้น

2.2.2 อาคารเรียนและสนาม การปลูกสร้างอาคารของโรงเรียนต้องได้รับอนุมัติ แบบแปลนจากกระทรวงศึกษาธิการก่อน จะต้องมีห้องต่าง ๆ ได้แก่ ห้องเรียน ห้องธุรการ ห้อง พักครู ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องวิทยาศาสตร์ โรงอาหาร ห้องพิเศษอื่น ๆ โดยที่ห้องเรียน ต้องมีพื้นที่ไม่น้อยกว่า 63 ตารางเมตร และมีสนามติดต่อกันเป็นผืนเดียวกันไม่น้อยกว่า 150 ตารางเมตร

2.2.3 สถานที่ฝึกงานและอุปกรณ์ ต้องอยู่ในหลักเกณฑ์ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด เช่น โรงเรียนประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมต้องมีพื้นที่สถานฝึกงานที่มีอัตราส่วนไม่น้อย กว่า 6 ตารางเมตรต่อนักเรียน 1 คน โรงเรียนประเภทวิชาเกษตรกรรมต้องมีห้องเรียนภาคปฏิบัติ โรงฝึกงาน สถานที่ฝึกงาน โดยมีอัตราพื้นที่ของสถานที่ฝึกงานไม่น้อยกว่า 10 ตารางวาต่อ นักเรียนที่ฝึกงาน 1 คน

2.2.4 ุฒิกูและจำนวนครู เช่น ครูใหญ่ต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรประโยค ครูมัธยม หรือประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูง หรือเทียบเท่า ครูที่ทำการสอนวิชาสามัญและ วิชาสัมพันธ์ ต้องมีวุฒิไม่ต่ำกว่าประกาศนียบัตรประโยคครูมัธยม หรือประกาศนียบัตรวิชาการ ศึกษาชั้นสูง หรืออนุปริญญาหรือเทียบเท่า ครูประจำทำการสอนต้องมีอัตราส่วน 1 คน ต่อ นักเรียน 30 คน

2.2.5 ความจุห้องเรียน ห้องเรียนหนึ่งๆ ให้นักเรียนได้ไม่เกิน 45 คน

2.2.6 ชั่วโมงการสอนของครู สอนไม่เกิน 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และค่าสอนเกินกว่า กำหนดไม่ต่ำกว่าชั่วโมงละ 40 บาท

2.3 โครงสร้างการจัดองค์กรการบริหารโรงเรียนเอกชน

ในการดำเนินกิจการโรงเรียนนั้น จะมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ในแต่ละโรงเรียน ได้แก่ นักเรียน หลักสูตร บุคลากร อาคารสถานที่ อุปกรณ์ทางการศึกษา และอุปกรณ์สำนักงาน

ส่วนโรงเรียนเอกชนก็จะมีผู้ที่เกี่ยวข้องอีกส่วนหนึ่ง ได้แก่ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินกิจการโรงเรียน ดังนั้น โครงสร้างการจัดองค์กรการบริหารโรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปจะแบ่งสายงานการบริหาร ดังแสดงในรูปที่ 2.1

รูปที่ 2.1 ผังองค์กรของโรงเรียนเอกชน

2.3.1 ผู้รับใบอนุญาต มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบดำเนินกิจการโรงเรียนในการดำรงและเลิกสัมกิจการโรงเรียนให้เป็นไปตามกฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และนโยบายทางราชการ

2.3.2 ผู้อำนวยการ มีหน้าที่ควบคุมดูแลรับผิดชอบในการดำเนินกิจการของโรงเรียนให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และนโยบายของทางราชการ ตลอดจนเสนอแนะผู้รับใบอนุญาตในการจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความจำเป็นของโรงเรียนและจำนวนนักเรียน

2.3.3 อาจารย์ใหญ่ เป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารงานทางการศึกษา ควบคุมดูแลการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรตลอดจนติดตามงานและประสานงานฝ่ายต่าง ๆ ขององค์กร

2.3.4 สำนักงานธุรการ โดยหน้าที่หลักของสำนักงานธุรการจะเป็นงานทางการให้บริการแก่ผู้ปกครองนักเรียนนักศึกษา บุคคลภายนอก รวมทั้งบุคลากรของโรงเรียน มีส่วนงานในสังกัดที่ต้องดูแลรับผิดชอบ คือ งานประชาสัมพันธ์ งานการเงิน งานอาคาร สถานที่ งานซ่อมบำรุง งานวัสดุครุภัณฑ์ งานยานพาหนะ งานบุคคล งานสารบรรณ งานหนังสือเรียนและอุปกรณ์การเรียน โดยมีผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่สำนักงานธุรการทำหน้าที่บริหารงานสำนักงาน

2.3.5 สำนักงานวิชาการ เป็นสำนักงานที่ทำหน้าที่การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนควบคุมการเรียนการสอนและการวัดผล ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมีผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่สำนักงานวิชาการ ทำหน้าที่ในการบริหารงาน

2.3.6 สำนักงานทะเบียน มี 2 ส่วนงานหลัก คือ งานทะเบียนนักเรียนนักศึกษา ทำหน้าที่ออกบัตรประจำตัวนักเรียนนักศึกษา ออกใบรับรองการเป็นนักเรียนนักศึกษา รับเอกสารขอเปลี่ยนชื่อ นามสกุล สมัครงานและลาออก เก็บเอกสารหลักฐานการสมัครเข้าเรียน ตรวจสอบวุฒิการศึกษา และงานทะเบียนระเบียนแสดงผลการเรียน ทำหน้าที่เก็บและบันทึกผลการเรียนของนักเรียนนักศึกษา ตรวจสอบการจบการศึกษา ออกใบรับรองการศึกษา ออกใบระเบียนแสดงผลการเรียนทุกกรณี ออกใบรับรองการศึกษาระดับภาษาอังกฤษ จ่ายใบประกาศนียบัตร โดยมีนายทะเบียนทำหน้าที่ในการบริหารงานสำนักงาน

2.3.7 สำนักงานกิจการนักเรียนนักศึกษา ทำหน้าที่ควบคุมดูแลระเบียบวินัย ความประพฤตินักเรียน นักศึกษา ส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพการป้องกันต่อต้านสิ่งเสพติด การจัดกิจกรรมเสริมสร้างทักษะประสบการณ์ให้กับนักเรียน นักศึกษา การให้คำปรึกษาแนะแนวด้านการเรียนและงานอาชีพ การให้สวัสดิการ การส่งเสริมการศึกษา โดยมีผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่สำนักงานกิจการนักเรียน นักศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารงานสำนักงาน

2.3.8 สำนักงานวิจัยและพัฒนา เป็นส่วนงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อ พัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนให้ทันสมัยและมีข้อมูลแก้ไขปัญหาการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพจึงมีหน้าที่และภารกิจที่สำคัญคือ จัดทำแผนการพัฒนาโรงเรียน ทั้งแผนระยะสั้นและระยะยาว จัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินการ และส่งเสริมการวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ รวบรวมข้อมูลระเบียน รายงานเพื่อเป็นข้อมูลข่าวสาร จัดทำสถิติ จัดทำปฏิทินการปฏิบัติรวมของทุกสำนักงาน ติดตาม เฝ้าระวัง พัฒนาการดำเนินงานที่เป็นกิจกรรมของทางโรงเรียน

2.4 การเปิดปิดภาคเรียน²

ในการจัดการเรียนการสอนนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ปีการศึกษาหนึ่ง ๆ แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค และอาจเปิดสอนภาคฤดูร้อนได้อีกตามสมควร กำหนดการเปิดเรียนและปิดเรียนแต่ละภาค ให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาว่าด้วยการจัดการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2534 คือ ภาคต้น ตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนกันยายน ภาคปลาย ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ การปิดภาคเรียนภาคต้นเดือนตุลาคม เป็นเวลา 1 เดือน และปิดภาคปลายเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม เป็นเวลา 3 เดือน

2.5 แหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายของโรงเรียน

2.5.1 ที่มาของรายได้ของโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย

1) รายได้หลัก ได้แก่ ค่าธรรมเนียมการเรียน ค่าจำหน่ายหนังสืออุปกรณ์การเรียน จะมีรายได้เข้าโรงเรียนช่วงเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนสิงหาคม และช่วงสามเดือนแรกของภาคปลายเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม

2) รายได้เสริม ได้แก่ ค่าวัสดุฝึกงาน ค่าเช่าแผงจำหน่ายอาหาร

2.5.2 รายจ่ายของโรงเรียนเอกชน ประกอบด้วย

1) รายจ่ายด้านการลงทุน ได้แก่ ค่าที่ดิน ค่าก่อสร้าง ค่าครุภัณฑ์ ค่าเช่าที่ดิน ค่าเสื่อมราคาอาคารและค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์

2) รายจ่ายดำเนินการ ได้แก่ เงินเดือน ค่าสอนล่วงหน้า ค่าตอบแทน ค่าใช้สอย สาธารณูปโภค และค่าวัสดุต่าง ๆ

² กองควบคุมและติดตามการปฏิบัติงาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, คู่มือการบริหารโรงเรียนเอกชนประเภทอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2529.